

Hodnotenie obranných plánov SR – 2019 / 2020

PREHLAD

1. Vláda Slovenskej republiky schválila v októbri 2017 sériu národných strategických dokumentov vrátane bezpečnostnej, obrannej a vojenskej stratégie, ktoré tvorili spoločný základ pre transformáciu Ozbrojených síl Slovenskej republiky (OS SR). V tom istom čase bol schválený aj Dlhodobý plán rozvoja obrany s dôrazom na výstavbu a rozvoj Ozbrojených síl SR (LTCDP) s výhľadom do r. 2030. Plán LTCDP sa reviduje každé štyri roky. Očakáva sa, že nadchádzajúca revízia bude zosynchronizovaná s Cieľmi spôsobilosti 2021. Celkovým zámerom bolo zvýšiť pripravenosť a bojaschopnosť OS SR, zvýšiť pravidelné príspevky do síl veľmi rýchlej reakcie NATO a EÚ a tiež zlepšiť národný systém riadenia obrany vrátane obranného plánovania.
2. V r. 2018 vláda schválila zvýšenie výdavkov na obranu od r. 2019 s tým, že by mali dosiahnuť výšku 2% HDP do roku 2022, t.j. o dva roky skôr, než bolo plánované. Posledný vývoj však priniesol posunutie horizontu naplnenia tejto ambície a hranica 2% by mala byť dosiahnutá k roku 2024.
3. Slovenská republika hlási, že medzi jej kľúčové priority v oblasti rozvoja spôsobilostí patria: modulárne budovanie ťažkej mechanizovanej brigády pozemných síl vrátane postupného budovania bojových spôsobilostí, spôsobilostí bojovej podpory (CS) a spôsobilostí bojového zabezpečenia (CSS); akvizícia nasaditeľného pasívneho senzora do r. 2022, za účelom dobudovania Alianciou požadovanej spôsobilosti nasaditeľných prostriedkov elektronického sledovania (DESM); a aktuálne prebiehajúci program na dodanie 14 kusov bojových lietadiel F-16 podľa zmluvy podpísanej v r. 2018, ktoré nielenže spĺňajú, ale aj predčia požiadavky NATO na dve lietadlá rýchlej reakcie (QRA).
4. Ku koncu r. 2019 mali OS SR 12 518 profesionálnych vojakov, čo predstavuje nárast o 3% od r. 2017 a pracovalo v nich 3 899 civilných zamestnancov. V máji 2019 vláda schválila koncepciu manažmentu vojenského personálu pripravenú Ministerstvom obrany, ktorá sa zameriava na skvalitnenie náboru a opatrení na udržanie vojenského personálu zvýšením atraktívnosti vojenskej služby prostredníctvom série stimulov, posilnenia spoločenského postavenia a konkurencieschopnosti na trhu práce. Napriek tomu však pretrváva akútny nedostatok síl, chýbajú najmä vodiči v oblasti logistiky, odborníci na informačné technológie a lekári.
5. V r. 2016 nadobudol účinnosť Zákon o dobrovoľnej vojenskej príprave. Dobrovoľníci absolvujú 11 týždňov základného a špecializovaného vojenského výcviku s cieľom rozšíriť rady záloh a zatriktívniť vojenskú službu v očiach verejnosti. Po absolvovaní prípravy môžu absolventi na dobrovoľnej báze vstúpiť do aktívnych záloh ozbrojených síl. Príslušníci aktívnych záloh môžu absolvovať až 30 dní prípravy v prvom roku a následne až 15 dní v každom ďalšom roku. Ku koncu r. 2019 bolo vycvičených len 93 príslušníkov aktívnych záloh.
6. Otázky rodovej rovnosti a rovnakých príležitostí sú bežnou súčasťou vzdelávania a výcviku naprieč všetkými hodnostnými stupňami a pre všetky druhy vojsk. Ku koncu r. 2019 bolo zastúpenie žien v ozbrojených silách 12,1%, pričom 18,1% v radoch dôstojníkov a 10,2% v iných hodnostiach. V r. 2018 predstavovali ženy 5,3% z personálu nasadeného v operáciách a v r. 2019 predstavovali ženy 7,5% z personálu nasadeného v operáciách.
7. Rast HDP v Slovenskej republike v reálnych číslach stúpol z 3,05% z r. 2017 na 3,90% v r. 2018 a odhaduje sa, že v r. 2019 klesol na 2,40%. Predpokladá sa, že v r. 2020 rast HDP klesne o 9,28%. Podiel HDP určený na obranu vzrástol z 1,52% z r. 2009 približne na úroveň 1,71% v r. 2019 a predpokladá sa, že v r. 2020 by to malo byť 1,86%, v r. 2021 by to malo byť 1,90% a v r. 2022 by to malo byť 2,05%, čo je nad usmernenie NATO vynakladať na obranu 2% HDP.

V r. 2018 predstavovali výdavky na hlavnú výzbroj a na súvisiaci výskum a vývoj 22,27% z celkových výdavkov na obranu, pričom odhad na r. 2019 bol 40,07%. Na r. 2020 sa predpokladá objem týchto výdavkov vo výške 28,91%, na rok 2021 vo výške 29,74% a na r. 2022 vo výške 30,41%, čo prekračuje (*pozn.: viac než splňa*) usmernenie NATO vo výške 20%.

8. V pozemnej a vzdušnej doméne Slovenská republika prispieva do operácií, misií a iných aktivít v zahraničí; v pozemnej doméne viac než úmerne v porovnaní s veľkosťou svojich ozbrojených síl. Okrem toho, že prispieva do síl rýchlej reakcie NATO, vysiela svoje sily aj do bojovej skupiny v posilnenej predsunutej prítomnosti v Lotyšsku pod vedením Kanady. Slovenská republika ponúkla pozemné a vzdušné sily i pre Iniciatívnu pripravenosti NATO.

9. V júni 2017 sa ministri obrany Aliancie zhodli na tom, že Slovenská republika by si mala vytýčiť ako svoju prioritu vybudovanie ťažkej mechanizovanej brigády pozemných síl vrátane príslušných zložiek bojovej podpory a bojového zabezpečenia, rovnako ako i vybudovanie DESM. Napriek plánom budovania spôsobilostí, podľa aktuálnych plánov a na základe súčasných možností financovania však bude možné vybudovať ťažkú mechanizovanú brigádu pozemných síl až v horizonte roku 2025, ktorej bude stále chýbať adekvátna palebná sila, ochrana a mobilita a stále budú pretrvávať zásadné kvalitatívne nedostatky týkajúce sa bojovej podpory a bojového zabezpečenia v oblastiach ako spravodajstvo, prehľad, prieskum a zisťovanie cieľov, pozemné systémy protivzdušnej obrany, interoperabilita a celková pripravenosť. Navyše mnohé z plánov budovania kľúčových spôsobilostí, ktoré boli zamerané na modernizáciu a dobudovanie spôsobilostí s cieľom odstrániť kvalitatívne nedostatky a v konečnom dôsledku dobudovať požadovanú plne spôsobilú brigádu do r. 2032, t. j. 14 rokov po tom, čo bola po prvýkrát požadovaná, však nie sú momentálne programované ani rozpočtované. Toto je veľmi vážne znepokojenie. Pozitívnu správou je, že spôsobilosť DESM by mala byť dobudovaná včas a podľa plánu do r. 2022.

10. Čo sa týka štruktúry pozemných síl OS SR, od posledného cyklu hodnotenia nastalo len málo zmien, ako napr. zriadenie práporu na tankoch T-72. Ťažká mechanizovaná brigáda pozemných síl, ktorú požaduje NATO, má početné nedostatky v oblasti bojových spôsobilostí, spôsobilostí bojovej podpory (CS) i spôsobilostí bojového zabezpečenia (CSS). Plány budovania a rozvoja spôsobilostí pozemných síl Slovenskej republiky by mali tieto nedostatky postupne riešiť, hoci by to malo byť približne až v horizonte desaťročia.

11. V prvej fáze plánu modernizácie, približne do r. 2025, by mal byť tankový prápor vybavený modernizovanými tankami T-72, dva ťažké mechanizované prápory pozemných síl by mali byť vybavené novými 8x8 bojovými vozidlami pechoty, jeden ťažký mechanizovaný prápor pozemných síl by mal byť vybavený bojovými vozidlami pechoty BVP-2, jeden ťažký mechanizovaný prápor pozemných síl by mal byť vybavený novými pásovými bojovými vozidlami pechoty a mali by byť obstarané tri nové batérie samohybných 155 mm húfníc. V druhej fáze plánu modernizácie, do r. 2030, Slovenská republika plánuje obstaráť nové tanky a pásové bojové vozidlá pechoty a tiež ďalej budovať spôsobilosti velenia a riadenia (C2) a komunikačných a informačných systémov (KIS) pre ťažkú mechanizovanú brigádu pozemných síl. Z hodnotenia vyplýva, že kým nebudú obstarané a v bojových práporoch reálne zavedené nové tanky a bojové vozidlá pechoty, nedostatky v spôsobilostiach budú v ťažkej mechanizovanej brigáde pozemných síl pretrvávať prinajmenej do r. 2032, ak nie dlhšie, najmä v oblasti efektívnej palebnej sily, ochrany a terénnej mobility. Dovtedy bude ťažká mechanizovaná brigáda pozemných síl, ktorú Slovenská republika ponúka, naďalej trpieť kvantitatívnymi a kvalitatívnymi nedostatkami spôsobilostí s dopadom na pripravenosť, nasadielnosť a interoperabilitu.

12. Očakáva sa, že Slovenská republika splní väčšinu cieľov spôsobilostí vo vzdušnej doméne, hoci s istým oneskorením a obmedzeniami. Modernizácia vzdušných síl OS SR vychádza z radu plánov rozvoja spôsobilostí, pričom väčšina z nich je zameraná na nahradenie zastaraných prostriedkov zo sovietskej éry novou a modernou západnou technikou. Z krátkodobého hľadiska (2020 až 2023), vzdušné sily plánujú pokračovať v zavádzaní vrtuľníkov UH-60M; obstaráť 14 kusov bojových lietadiel F-16 C/D Block 70 zo Spojených štátov, ktoré nielenže splňajú, ale dokonca

presahujú požiadavku cieľov spôsobilostí na dve lietadlá rýchlej reakcie (QRA); obstaráť nasaditeľné spôsobilosti vzdušného prehľadu; vybaviť svoje štruktúry protivzdušnej obrany novými 3D radarmi; a vybudovať spôsobilosti systému velenia a riadenia (C2) vzdušných síl, ktoré budú interoperabilné s NATO, vrátane potrebnej konektivity a identifikácie priateľa alebo nepriateľa (IFF mód 5). Strednodobé plány (2024 – 2036) počítajú s modernizáciou a/alebo výmenou existujúcich batérií protivzdušnej obrany, s obstaraním nových cvičných lietadiel i s dokončením vývoja plne integrovanej a plne prepojenej siete protivzdušnej obrany a velenia a riadenia (C2) vrátane identifikácie IFF mód 5. Čo sa týka spôsobilosti DESM, ktorú ministri obrany NATO stanovili ako prioritu obranného plánovania pre Slovenskú republiku, táto by mala byť zabezpečená podľa plánu a včas, čo je veľmi vítané.

13. Slovenská republika spĺňa všetky kvantitatívne ciele spôsobilostí pre sily pre špeciálne operácie (SOF), hoci s istými kvalitatívnymi obmedzeniami. Slovenská republika plánuje vybudovať jednotku pre vzdušné úlohy špeciálnych operácií a uviesť do prevádzky dva nové vrtuľníky UH-60 Black Hawk, ktoré budú využiteľné v špeciálnych operáciách, čo NATO nepožaduje. Navyše i ambícia rozšíriť štruktúru síl pre špeciálne operácie, čo NATO nepožaduje, zvýši dopyt po ľudských zdrojoch v oblasti, ktorá už aj tak predstavuje veľkú výzvu. Spoločne to tak môže viesť k ďalšiemu odkloneniu zdrojov potrebných pre budovanie a rozvoj prioritných spôsobilostí NATO.

14. Slovenská republika je schopná poskytnúť niektoré zo síl podpory v zmysle cieľov spôsobilostí NATO, hoci s istými obmedzeniami. Dohody Slovenskej republiky o strategickej preprave nespĺňajú požiadavky stanovené v príslušnom celi spôsobilostí NATO. Slovenská republika nedokáže naplniť mnohé zo svojich zdravotníckych cieľov spôsobilostí. V krajine však prebieha proces posilňovania zdravotníckych spôsobilostí a stále sa zlepšujú možnosti v oblasti výcviku a udržania si vojenského zdravotníckeho personálu. Tieto plány sú vo veľkej miere závislé od dostupnosti finančných zdrojov.

15. Nasaditeľné a nenasaditeľné komunikačno-informačné systémy v OS SR v dôsledku zastaraného vybavenia a nedostatočného financovania väčšinou stále nie sú interoperabilné s NATO. Tento nedostatok pretrváva už niekoľko rokov a napriek istému zlepšeniu sa progres zdá byť extrémne pomalý, pričom nedostatky nebudú odstránené skôr než v r. 2025. Problém nedostatočnej spôsobilosti v tejto oblasti bude mať preto za následok, že sily Slovenskej republiky budú mať vážne ťažkosti pri integrácii do spojeneckej štruktúry velenia a riadenia, čo závažným spôsobom zníži ich hodnotu. Toto je vážna obava vo svetle pozície Slovenskej republiky ako krajiny potenciálne na frontovej línii a tento problém je potrebné bezodkladne riešiť.

16. Slovenská republika ako členská krajina Vyšehradskej skupiny (V4) spolupracuje s Poľskom, Českou republikou a Maďarskom s cieľom poskytnúť veliteľstvo spoločnej logistickej podpornej skupiny (JLSG HQ) na báze rovnakého podielového zastúpenia. V r. 2018 podpísali krajiny V4 Aliancie príslušné Memorandum o porozumení a dohodli sa na prerozdelení úloh a povinností medzi sebou tak, aby dokázali dobudovať cieľ spôsobilostí V4 JLSG včas.

17. Slovenská republika plne implementuje svoje ciele spôsobilosti NATO v oblasti stabilizácie a rekonštrukcie (S&R). Kvôli obmedzeným personálnym zdrojom i možnostiam výcviku však nemá k dispozícii všetky požadované odborné spôsobilosti. Slovenská republika má prijaté primerané opatrenia, aby bola schopná nasadiť civilných odborníkov. Pre ďalšie skvalitňovanie spôsobilostí v oblasti stabilizácie a rekonštrukcie by Slovenská republika potrebovala viac príležitostí pre výcvik svojho personálu.

18. Úroveň civilnej pripravenosti sa od minulého plánovacieho cyklu významne zvýšila. Národný systém reakcie na krízové situácie schválený v januári 2019; zadefinovanie plánov na predchádzanie kolíziám pri civilných a vojenských presunoch v krízových situáciách; a posilnená výmena informácií medzi verejným a súkromným sektorom v oblasti potravín a vody – to všetko sú pozitívne kroky, ktoré zvyšujú odolnosť Slovenskej republiky. Medzi nedostatky v odolnosti, ktorými

je potrebné sa zaoberať, naďalej patrí civilno-vojenská koordinácia národných plánov obrany s cieľom zosúladiť civilné a vojenské požiadavky a testovanie prednostného prístupu do komunikačných sietí v čase mieru.

19. Závazok Slovenskej republiky zvýšiť výdavky na obranu na úroveň 2% do roku 2024, a zároveň udržať objem výdavkov na hlavnú výzbroj a súvisiaci výskum a vývoj minimálne na úrovni 20% celkových výdavkov na obranu je veľmi vítaný. Navyše popri ambicióznom pláne v troch etapách postupne dobudovať ťažkú mechanizovanú brigádu pozemných síl, Slovenská republika informuje, že sa jej podarí dosiahnuť cieľ spôsobilostí DESM, ako ho požaduje NATO, do r. 2022. Od posledného hodnotenia to je vítaný pokrok.

20. Napriek plánu budovania spôsobilostí, podľa aktuálnych plánov a na základe súčasných možností financovania však bude možné vybudovať ťažkú mechanizovanú brigádu pozemných síl až v horizonte roku 2025 stále s chýbajúcou adekvátnou palebnou silou, ochranou a mobilitou a pretrvávajúcimi zásadnými kvalitatívnymi nedostatkami týkajúcimi sa bojovej podpory a bojového zabezpečenia. Navyše plány budovania kľúčových spôsobilostí, podľa ktorých mala byť požadovaná brigáda plne dobudovaná do r. 2032, t. j. 14 rokov po tom, čo bola po prvýkrát požadovaná, však nie sú momentálne programované ani rozpočtované. Navyše keďže je Slovenská republika potenciálne krajinou na frontovej línii, stále pretrvávajúca nedostatočná interoperabilita spôsobilostí zostáva pre Alianciu vážnym problémom.

21. Slovenská republika zároveň implementuje svoje národné plány nákupu drahých moderných bojových lietadiel a vrtuľníkov využiteľných v špeciálnych operáciách, a tiež plánuje rozšíriť niektoré zo svojich štruktúr pozemných síl, pričom len málo z toho NATO požaduje. Je zjavné, že priority obranného plánovania Slovenskej republiky a NATO nie sú v skutočnosti príliš zladené. Navyše, pokiaľ Slovenská republika nedobuduje plne spôsobilú ťažkú mechanizovanú brigádu pozemných síl, časť slovenského bremena budú pravdepodobne musieť prevziať ostatné členské krajiny Aliancie. Slovenská republika potrebuje dať väčšiu prioritu a vynaložiť väčšie úsilie a zdroje na splnenie Cieľov spôsobilostí 2017, ktoré prijala. A to tak z kvantitatívneho, ako aj kvalitatívneho i časového hľadiska, so špecifickým zameraním na budovanie plne spôsobilej ťažkej mechanizovanej brigády.